

Prezes
Adam Glapiński

GP.ZR.053.0871.2022.AKL

Warszawa, 2 listopada 2022 r.

Pan
Aleksander Pocięj
Przewodniczący Komisji Praw
Człowieka, Praworządności i Petycji
Senat RP

Szanowny Panie Senatorze,

odpowiadając na pismo skierowane do Prezesa Narodowego Banku Polskiego w dniu 28 października br. w sprawie petycji p. Janusza Feczko dotyczącej postulatu wyrównania wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie z wysokością inflacji, uprzejmie informuję, co następuje:

W obecnym stanie prawnym, w sytuacji opóźnienia spłaty świadczenia pieniężnego przez dłużnika, wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie, co reguluje art. 481 kodeksu cywilnego. Art. 481 § 2 k.c. ustanawia wysokość odsetek ustawowych, które obowiązują w sytuacji, gdy strony nie ustaliły innej wysokości odsetek za opóźnienie. Zgodnie z jego obecnym brzmieniem, wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie jest równa „sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych”.

W sytuacji gdy wierzyciel uzna, że odsetki ustawowe za opóźnienie nie są wystarczające do pokrycia jego szkody, może skorzystać z następujących możliwości:

- a. odsetek ustawowych za opóźnienie, które obowiązują w sytuacji, „jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona” (art. 481 § 2 k.c.). Strony mogą samodzielnie ustalić wartość odsetek za opóźnienie, które mogą być wyższe niż odsetki ustawowe za opóźnienie (choć nie wyższe niż odsetki maksymalne za opóźnienie uregulowane art. 481 § 21 k.c.).
- b. żądania naprawienia szkody przez wierzyciela w przypadku opóźnienia, tj. „W razie zwłoki dłużnika wierzyciel może nadto żądać naprawienia szkody na zasadach ogólnych” (art. 481 § 3 k.c.).

1

Należy wskazać, że – zgodnie z Obwieszczeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 września 2022 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie – poczynając od dnia 8 września 2022 r. wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie wynosi 12,25% w stosunku rocznym. Z kolei stopa odsetek maksymalnych za opóźnienie jest – zgodnie z art. 481 § 21 k.c. – dwa razy wyższa, a więc wynosi 24,50%.

Odnosząc się do uregulowań prawnych dotyczących działalności Narodowego Banku Polskiego w tym kontekście należy stwierdzić, że zgodnie z art. 227 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej „Narodowy Bank Polski odpowiada za wartość polskiego pieniądza. Przysługuje mu wyłączne prawo emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej”. Ustawa o NBP w art. 3 ust. 1 stanowi ponadto, że „Podstawowym celem działalności NBP jest utrzymanie stabilnego poziomu cen, przy jednoczesnym wspieraniu polityki gospodarczej Rządu, o ile nie ogranicza to podstawowego celu NBP”. Z kolei zgodnie z art. 227 ust. 2 Konstytucji jednym z organów NBP jest Rada Polityki Pieniężnej, zwana dalej Radą, która zgodnie z art. 227 ust. 6 Konstytucji oraz art. 12 ust. 1. Ustawy o NBP, ustala corocznie założenia polityki pieniężnej i – zgodnie z art. 12. ust. 2. Ustawy o NBP – kierując się założeniami polityki pieniężnej w szczególności ustala wysokość stóp procentowych NBP.

Z powyższych uwarunkowań prawnych wynika, że podstawowym celem NBP jest utrzymanie stabilnego poziomu cen, a jednocześnie, że Rada, a więc jeden z organów NBP, najpierw ustala corocznie Założenia polityki pieniężnej, a następnie, kierując się Założeniami, ustala wysokość stóp procentowych NBP.

Zgodnie z ww. Założeniami, realizując podstawowe zobowiązania NBP zawarte w Konstytucji oraz ustawie o NBP, Rada dąży do zapewnienia stabilności cen, wykorzystując strategię celu inflacyjnego. W ramach tej strategii od 2004 r. celem polityki pieniężnej jest utrzymanie inflacji – rozumianej jako procentowa roczna zmiana indeksu cen towarów i usług konsumpcyjnych – na poziomie 2,5% z symetrycznym przedziałem odchyień o szerokości ± 1 punktu procentowego w średnim okresie. W Założeniach wskazano także, że podstawowym instrumentem polityki pieniężnej są stopy procentowe NBP oraz że parametry polityki pieniężnej, w tym poziom stóp procentowych NBP, są dostosowywane do sytuacji w gospodarce tak, aby zapewnić długookresową stabilność cen i jednocześnie wspierać zrównoważony wzrost gospodarczy oraz stabilność systemu finansowego.

Oznacza to, że poziom stóp procentowych NBP jest dostosowywany do zmieniających się uwarunkowań makroekonomicznych, tak aby sprzyjać realizacji celów polityki pieniężnej NBP. Ustalając ten poziom Rada bierze jednocześnie pod uwagę krajowe i zagraniczne uwarunkowania gospodarcze prowadzenia polityki pieniężnej, w tym czynniki wpływające

na perspektywy kształtowania się inflacji i aktywności ekonomicznej w średnim okresie, a także inne czynniki dotyczące strukturalnych uwarunkowań gospodarczych, w tym wpływające na poziom stóp procentowych.

W odniesieniu do kwestii kształtowania się inflacji w Polsce warto wskazać, że w dłuższym okresie przeciętna inflacja była zgodna ze średniookresowym celem NBP obowiązującym od 2004 r. Obecnie, ze względu na silne globalne szoki surowcowe (dotyczące cen surowców zarówno energetycznych, jak i rolnych), które dodatkowo wzmocnione zostały przez rosyjską agresję zbrojną przeciw Ukrainie inflacja w Polsce wyraźnie przekracza cel inflacyjny (według GUS w październiku 2022 r. roczny wskaźnik towarów i usług konsumpcyjnych wyniósł 17,9%). Podobna sytuacja ma miejsce w wielu gospodarkach na świecie, w tym wielu krajach europejskich. Roczny wskaźnik inflacji HICP w strefie euro w październiku br. wyniósł 10,6% i tym samym kształtował się na najwyższym poziomie od rozpoczęcia publikacji tego wskaźnika w 1997 r. W Niemczech roczne tempo wzrostu cen dóbr konsumpcyjnych było najwyższe od ponad 70 lat (inflacja CPI znajdowała się na poziomie 10,4% r/r w październiku 2022 r.). W strefie euro szczególnie wysoka dynamika cen występuje w krajach bałtyckich (w Estonii inflacja HICP wyniosła w październiku br. 22,5% r/r, na Litwie 22,1% r/r, a na Łotwie 21,7% r/r.). Rekordowa inflacja występuje też w gospodarkach regionu Europy Środkowo-Wschodniej spoza strefy euro, w tym na Węgrzech dynamika cen jest najwyższa od 1996 r. i w październiku br. wyniosła 21,1% r/r. Jednocześnie w Wielkiej Brytanii inflacja jest najwyższa od 1981 r. (w październiku 2022 r. inflacja CPI wyniosła 11,1% r/r). Z kolei w Stanach Zjednoczonych inflacja CPI w połowie 2022 r. kształtowała się w pobliżu najwyższego poziomu od ponad czterech dekad. Powszechny charakter wysokiej inflacji jednoznacznie wskazuje na jej zewnętrzne źródła, w tym związane z niespotykanymi od dekad silnymi negatywnymi wstrząsami gospodarczymi, które w ostatnich latach podwyższyły inflację (tj. pandemię COVID-19 oraz wojnę w Ukrainie).

Szereg czynników wskazuje jednak, że – o ile nie wystąpią kolejne silne wstrząsy zewnętrzne podwyższające poziom cen – wysoka inflacja w gospodarce światowej i w Polsce będzie zjawiskiem przejściowym. W kierunku jej obniżenia będzie oddziaływało obserwowane już wyraźne osłabienie koniunktury światowej, oraz zacieśnienie polityki pieniężnej przez główne banki centralne, a także przez NBP – od października 2021 r. Rada podniosła stopy procentowe NBP 11 razy, w tym stopę referencyjną łącznie o 6,65 punktu procentowego, do poziomu 6,75%.

Na oczekiwane obniżenie inflacji w Polsce wskazują prognozy NBP oraz instytucji międzynarodowych. O ile jeszcze w 2023 r. inflacja prawdopodobnie pozostanie wysoka,

to w kolejnych latach można oczekiwać jej wyraźnego spadku. Zgodnie ze ścieżką centralną listopadowej projekcji NBP (opublikowaną w listopadzie 2022 r.), inflacja w 2022 r. wyniesie 14,5%, a następnie będzie się obniżać: do 13,1% w 2023 r., 5,9% w 2024 r. i 3,5% w 2025 r. Natomiast zgodnie z prognozą Komisji Europejskiej z listopada 2022 r., inflacja w Polsce – po osiągnięciu 13,3% w 2022 r. – nieznacznie wzrośnie do 13,8% w 2023 r., a następnie obniży się do 4,9% r/r w 2024 r. (prognozy Komisji Europejskiej dotyczą zharmonizowanego wskaźnika cen konsumpcyjnych HICP). Także Międzynarodowy Fundusz Walutowy prognozuje obecnie najpierw niewielki wzrost inflacji w Polsce – z 13,8% w 2022 r. do 14,3% w 2023 r. – a następnie jej silny spadek do 4,3% w 2024 r., 3,2% w 2025 r. i 2,6% w 2026 r. (World Economic Outlook, październik 2022 r.). Z kolei Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w Economic Outlook z listopada 2022 r. prognozuje spadek inflacji w Polsce z 14,2% w 2022 r. do 10,8% w 2023 r. i 6,6% w 2024 r. Zatem zgodnie z dostępnymi prognozami, należy oczekiwać wyraźnego obniżenia się inflacji w kolejnych latach.

O nadzwyczajnym charakterze obecnych uwarunkowań świadczy również fakt, że od lutego 1998 r., tzn. od momentu rozpoczęcia ustalania stopy referencyjnej NBP przez Radę, aż do sierpnia 2021 r., wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie była zawsze wyższa od bieżącego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych.

Odnosząc się do kwestii dotyczących wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie, należy zaznaczyć, że poza odszkodowawczym charakterem powinny one zniechęcać dłużników do opóźnień w wykonywaniu świadczeń pieniężnych, a zatem powinny być ustalone na poziomie wyższym, niż stopy procentowe na rynku finansowym. Dostępne dane wskazują, że obowiązujący obecnie poziom odsetek za opóźnienie spełnia ten warunek. Zgodnie ze Statystyką stóp procentowych publikowaną przez NBP pozostają one bowiem wyższe nie tylko od przeciętnego oprocentowania depozytów, ale także od przeciętnego oprocentowania niemal wszystkich kategorii kredytów, w tym w szczególności kredytów dla przedsiębiorstw. Dzieje się tak pomimo opisanych powyżej nadzwyczajnych i – według prognoz – przejściowych okoliczności, powodujących, że wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie jest obecnie niższa od bieżącego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych.

Z poważaniem,

Prezes
Narodowego Banku Polskiego
Adam Glapiński